

MIA PETRIČ¹

Dvanajsta noč ali Kar hočete

Dvanajsta noč ali Kar hočete je ena najbolj oboževanih in uspešnih romantičnih komedij angleškega dramatika in pesnika Williama Shakespearja. Napisana naj bi bila med letoma 1601 in 1602, objavljena pa je bila šele leta 1623, kar sedem let po avtorjevi smrti. Letos je svojo premiero doživela 16. decembra 2023 v Slovenskem narodnem gledališču Drama v režiji Janusza Kice.

Komedija se osredotoča na motive ljubezni, ukan, predvsem izpostavljena pa so tudi sorodstvena razmerja. Zgodba in zaplet sta zgrajena na osnovi dveh glavnih dogodkov: brodolom Viole in njenega brata Sebastiana (ob nesreči se njune poti ločijo) ter Violin prihod na grad, kjer se v moški preobleki zaposli kot ena od služabnikov. Motiv izgubljenega brata in sestre nas močno spominja na Plavtova dvojčka. Zgodba nam je v celoti podana analitično, razen brodoloma, ki se je zgodil pred časom.

V uvodnem prizoru prvega dejanja smo kot gledalci postavljeni v neposredno dogajanje, tako rekoč in medias res. Prvo repliko izgovori vojvoda, Violina skrivna simpatija. V nadaljevanju v drugem prizoru nam je predstavljena Viola, ki je protagonistka. Naplavljen na obalo Ilirije se v prepričanju, da je njen brat dvojček utonil, želi zaposliti pri grofici Oliviji. Njeno željo po tem napaja spoštovanje do grofice. Ta sprejme odločitev, da se bo ljubezni in avantur vzdržala, z namenom, da izkaže spoštovanje do preminulega brata in prav tako očeta. V spletu okoliščin se grofica nehote zaljubi v Violo, ki se izdaja za moškega. Temu močno nasprotuje vitez Tobija Rigej (Olivijin stric), obljubil jo je namreč vitezu Andreju Bledici, njegovo dvorjenje grofici pa sadov ni obrodilo, zanj se namreč ni zmenila. Ob koncu svojo pot do dvorca najde tudi Sebastijan, na las podoben dvojčici Violi. Pričujočim to povzroči veliko preglavic in zmede, celo grofica ga zmotno prepozna kot Cesaria (Violo v moški opravi). Komedija se konča srečno: kaos, ki je zavladal, se poleže, Viola in Sebastian spoznata resnico. Sebastian in Olivija se poročita, prav tako pa skupaj pristaneta tudi vojvoda in Viola.

Na odru drame je bila scenografija precej preprosta. Edina elementa, ki sta izstopala, sta bila premična stena (ta se je postopoma spuščala in se na koncu spustila, nam gledalcem pa

¹ Srednja vzgojiteljska šola, gimnazija in umetniška gimnazija Ljubljana, 3. g. Mia.petricka@gmail.com

zapečatila pogled v globino polja) in jašek, ki je kasneje predstavljal grajske ječe. Ta se mi je zdel najbolj inovativen in pametno izkoriščen. Poskrbi tudi za najbolj neprecenljiv trenutek situacijske komike, ko iznenada, brez opozorila, sredi predstave ven pomoli glava zaprtega Malvolia. Minimalistična scenografija se mi je zdela ustrezna, saj je tako dajala prednost dogajanju samemu in nam gledalcem dopuščala, da se nanj osredotočimo ter se mu popolnoma predamo.

Kostumi so bili prav tako kakor scenografija izbrani premišljeno. Vsi igralci so složno nosili črno, z izjemo grofice Olivije, ki je močno izstopala v beli dolgi obleki. Ta je bila izbrana prikladno, saj je Olivija že spominjala na nevesto, še preden je dejansko zavzela to funkcijo. Izstopajoč element je bil tudi vijoličen šal Gregorja Bakovića. Vijolični in rdeči odtenki so namreč navadno izbrani za zlikovce, kar se tudi poveže z načeli spletkarskega zavrženega Andreja Medlike, ki ga je igral Igor Samobor. Preprosti enobarvni kostumi so prav tako dopuščali, da smo se lažje skoncentrirali na potek dogajanja.

Lika, ki vnašata največ komičnosti, sta služabnika Marija in Malvolio. Veronika Drolc in Branko Šturbej sta svoji vlogi odlično izpeljala. Ob ravno pravem času sta s svojimi nesramnimi šalami in skorajda otroško šaljivostjo dvigala vzdušje ter odvrnila pozornost od pravega razvrata na odru, kadar je ta prevladal.

Posebno omembo si po mojem mnenju zasluži tudi Janez Škof v vlogi norca. Še posebej bi pohvalila njegovo igralsko delo, namreč menim, da ga je čakalo najtežje delo. Igrati norca v ravno pravi meri najbrž ni lahko, njemu pa je uspelo ujeti ravno pravo razmerje, da lik ni postal preveč grotesken.

Vsi stranski liki prav tako poskrbijo za največ zabave in smeha. Zabavajo nas s petjem in na splošno z glasbo. Osebnostno so me najbolj nazabavali ravno trenutki njihovega muziciranja, za komedijo so nujno potrebni, saj bi brez njih dogajanje postalo bolj moreče, atmosfera pa stresna. So manj kompleksni liki, niso globoki, njihova dejanja nimajo jasnih namenov, njihov način razmišljanja ni tako znan, zasnovani so tako, da delujejo kot orodje, njihova naloga pa je zabavati. V nasprotju s tem so glavni liki liki smisla; so bolj ciljno orientirani in kompleksni. Njihova dejanja vodijo jasni sklepi premislekov, zgodbi dodajo globino.

Uprizoritev se mi je zdela zelo primerljiva s prvotnim besedilom, vendar je v režiji, kot predvideno, prišlo do sprememb. Med likoma Sebastiana in Antonia (Sebastianov prijatelj in kapitan) se na odru razvije ljubezenski odnos, ki skorajda zrcali tistega med Violo in Olivijo, česar pa v besedilu ni mogoče zaslediti. Iskrica, ki je preskočila med njima, je bila edino

odstopanje, ki se v zgodbi ni popolnoma ujemalo z originalom. Menim, da je odnos med Sebastianom in Antoniom igri dodal novo vrednost ter dodatni zaplet (v smislu komičnosti in zapletenosti), a sem mnenja, da ni bil resnično potreben. Zdi se mi, da je postal zgolj le še eden od stranskih zapletov, ki pa glavnega dogajanja ni zares podpiral in v tej smeri ni ničesar doprinašal. Sklepam, da je režiser s tem poskušal besedilo aktualizirati. Kljub temu, da bi potek dogajanja potekal nemoteno tudi brez dodatnega zapleta, je tu režiserju z vidika aktualizacije uspelo. Dotika se tem, kot so fluidni spol in istospolna usmerjenost, ki v današnjem svetu postajajo vse bolj normalizirane in do katerih se dandanes težko opredelimo in zarišemo meje. Za množico so to lahko žgečkljive teme, zato se mi zdi pogumno in pomembno, da se je Slovensko narodno gledališče v njihovo obravnavo spustilo brez zadržkov in predstavo izpeljalo.

»Kar hočete, zdaj moški, zdaj ženska, ki stopa na mesto predmeta poželenja, poruši vso gotovost (biološkega) spola in razkrije prevaro heteronormativnosti.«

Ksenija Vidmar Horvat, »Komedijski spol ali Zakaj (še) igrati Shakespeara?«

Besedilo je bilo za objavo delno jezikovno urejeno.